

Gotlands kommun

Beslut för förskoleklass och grundskola efter riktad tillsyn i Högbyskolan i Gotlands kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Gotlands kommun att i enlighet med de datum som nedan listas vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister.

För område förutsättningar för lärande ska åtgärder vidtas senast den 28 februari 2019. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag redovisas till Skolinspektionen skriftligen.

Nedan redovisas förslag på åtgärder. I de fall det är möjligt får bristen avhjälpas på annat sätt.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Skolinspektionen konstaterar att Gotlands kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Det bedrivs ett förebyggande värdegrundsarbete för att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet. (Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, God miljö för utveckling och lärande, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden)

Åtgärder

- Se till att ett förebyggande värdegrundsarbete integreras i undervisningen i samtliga ämnen för att eleverna ska tillägna sig de grundläggande värderingar, attityder och färdigheter som krävs för att kunna vara aktiva i samhällslivet. Särskilt fokus ska riktas mot att utbildningen ska främja elevernas förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse.

Föreläggande

Förutsättningar för lärande och trygghet

Brister i värdegrundsarbetet

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i Högbyskolans värdegrundsarbete i årskurserna 7-9. Tillsynen visar att det förebyggande värdegrundsarbetet inte är en del i all undervisning. I undervisningen ska lärarna, utöver kursplanen, även utgå från läroplanens övergripande mål. Dessa mål handlar i stor utsträckning om vilka normer, attityder och förhållningssätt eleverna ska utveckla. Enligt läroplanen ska detta påverka lärarens val av arbetssätt och arbetsformer. Visserligen framgår det av utredningen att

vissa lärare bedriver ett värdegrundsarbete i sin undervisning, men detta görs inte systematiskt, aktivt och medvetet inom skolenheten, utan endast på enskilda lärares eget initiativ. Bristen kan leda till att eleverna inte inhämtar de värden som utbildningen syftar till samt att eleverna inte ges möjlighet att få sina skilda uppfattningar bemötta med kunskap, öppna diskussioner och aktiva insatser.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska utbildningen bl.a. förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I skollagen anges också att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

I förarbetena till skollagen anges att det förebyggande arbetet är centralt. Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö (prop. 2009/10:165 s. 320).

I läroplanen för grundskolan framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära.

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig

handling. Skolans mål är att varje elev kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter, respekterar andra människors egenvärde, tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor och kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen. Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet, öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem, uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling, tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

Skolinspektionens utredning

Skolinspektionens utredning visar att det förebyggande värdegrundsarbetet inte är en del i all undervisning i årskurserna 7-9. Rektorn uppger att de inte har några mål för det förebyggande värdegrundsarbetet och den biträdande rektorn håller med. Rektorn uppger att de har en förstelärartjänst utlyst för det förebyggande värdegrundsarbetet. Rektorn uppger vidare att skolledningen börjat diskutera kompetensutveckling i värdegrundsarbetet inför nästa läsår. Rektorn uppger även att skolan bland annat har en aktiv kurator, elevvärdar, cafeteria, vuxennärvaro på raster och att fritidshemmet samarbetar med skolan. Rektorn uppger vidare att kuratorn har identifierat att de måste arbeta med HBTQ-frågor, främst riktat mot högstadiet.

Representanterna från elevhälsan uppger att lärare på låg- och mellanstadiet arbetar med värdegrunden i klassrummen och att lärare där agerar i konflikter direkt när de sker. En av representanterna uppger även att låg- och mellanstadiet genomfört småprojekt och en musikal. Representanterna uppger vidare att de har svårt att säga vem som gör vad i årskurs 7 till 9, men representanterna uppger att de tycker att lärarna arbetar med ett förebyggande värdegrundsarbete. Representanterna kan inte ge något svar på frågan om rektorn driver något strukturerat värdegrundsarbete. En representant från elevhälsan uppger att de har haft problem med rasistiska kränkningar och att de har arbetat med det genom att ha individuella samtal med elever på högstadiet. De har framförallt arbetat med direkta relationer till elever, uppger representanterna. En representant i elevhälsan uppger att en Pride-flagga hängdes upp i cafeterian för ett tag sedan. Det tog endast några timmar innan glaset som fanns framför flaggan krossades av några elever och flaggan togs sönder. Det finns även elever som uttrycker sig rasistiskt, uppger en representant. En representant för elevhälsan uppger att hen har framfört till skolledningen att skolan måste ha ett tydligt program för att kunna arbeta strukturerat med rasism, med start till höstterminen.

Lärarna i årskurs 7-9 uppger att värdegrundsarbetet är olika från klass till klass. De har en samling i 20 minuter varje måndag morgon där eleverna får information om vad som händer i veckan och de tar upp aktuella ämnen, som till exempel språkbruk eller något eleverna upplevt. Lärare uppger att de känner till det värdegrundsprojekt som

genomförs på lågstadiet men de uppger även att högstadiet inte berörs av det projektet i nuläget. Tanken är att det ska genomföras ett värdegrundsarbete på högstadiet i framtiden och skolan har långtgående planer på temadagar om tolerans. En lärare uppger att det finns några enstaka elever som styr attityder i klassen och det påverkar de andra eleverna. Det finns några elever som säger dumma saker, och även om det finns elever som säger emot fortsätter de. En lärare uppger att hen arbetar i undervisningen med hedersvåld och förtryck, då många elever har kommit till hen när det har varit något. Läraren är orolig för att eleverna inte vet vart gränsen ska gå och att det är nolltolerans. En lärare uppger att de känner till att det förekommer hårda ord och en hård jargong i korridorerna. En annan lärare uppger att så fort de hör fula ord kommenterar de och visar att det inte är okej, men att de inte, på några minuter, kan ändra en elev som uttrycker sig homofobiskt, alla lärare håller med om det. Lärare uppger att de säger till och markeringen är viktig, men det har ingen direkt effekt på eleven. Lärare uppger att lärarna har gått igenom med eleverna var på skolan det är otryggt och att de har pratat om att lärare måste synas i korridorerna.

Två elever i årskurs 7-9 uppger att de har pratat om allas lika värde, rättigheter eller liknande någon gång på samhällskunskapen. Eleverna säger vidare att en lärare har pratat om "kvinnors rätt och sådant", och har visat filmer om rättigheter på lektionerna. En elev uppger att de har klassvisa samlingar på måndagar och att de ibland pratar om sådant då, de kan till exempel ta upp trivselregler om det har varit stökigt. En elev uppger att de inte har haft någon temavecka eller övningar kring mänskliga rättigheter eller liknande, de känner inte igen det. En elev uppger att det är för sent för dem att prata om jämställdhet, rasism och/eller HBTQ-frågor i årskurs 9, de flesta har fått sina åsikter från sina föräldrar och det går inte att ändra. Ett par elever uppger att de har pratat om HBTQ-frågor någon enstaka gång. Två elever uppger att det är okej att "skojbråka" med dem de känner, det är ingen som retar eller skojar med någon de inte känner. En elev uppger att de pratade mer om hur man ska vara mot varandra på mellanstadiet. Samma elev uppger vidare att de kanske tar upp hur de ska vara mot varandra i början av terminen när de går igenom trivselreglerna, men de pratar inte regelbundet om det. Eleverna i årskurserna 7-9 uppger att de brukar få svara på frågor när de har utvecklingssamtal och i början eller slutet av terminen. Frågorna handlar bland annat om mobbing, kränkningar och om man upplever rasism. En elev säger att många fyller i att allt är bra för att de inte orkar läsa frågorna. En annan elev säger att "det är som det är, vissa människor går inte att ändra på".

Motivering till föreläggande som ingripande

Då Högbyskolan inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten föreläggs Gotlands kommun därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen

2018-06-20
Dnr 41-2017:1740
6 (6)

På Skolinspektionens vägnar

2018-06-20

2018-06-20

X Lena Högback

X Linda Wolf

Beslutsfattare
Signerat av: Lena Högback

Föredragande
Signerat av: Linda Wolf

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Högbyskolan, Gotlands kommun

Fakta om Högbyskolan

Skolinspektionen har den 22 februari 2017 initierat ett ärende utifrån uppgifter som har kommit fram genom information från allmänheten. Enligt inkommen information fanns det brister i tryggheten, studieron samt i det målinriktade arbetet mot kränkande behandling.

Skolenheten besöktes av Skolinspektionen den 7-9 maj 2018. Tillsynen har omfattat områdena trygghet, studiero, målinriktat arbetet mot kränkande behandling samt värdegrundsarbetet.

Högbyskolan är en kommunal skola i Gotlands kommun. På skolan finns förskoleklass och årskurserna 1-9. Skolan har, enligt skolans egen hemsida, 320 elever.